

STORTINGET

Innst. 425 S

(2023–2024)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 59 S (2023–2024)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Investeringer i Forsvaret og andre saker

Til Stortinget

Sammendrag

Regjeringens hensikt med denne proposisjonen er å be om Stortingets godkjenning til å starte opp fem nye investeringsprosjekter, endre omfanget eller kostnadsrammen på tre investeringsprosjekter, og å informere Stortinget om en sak.

Utgangspunktet for godkjenning av oppstart og endring av investeringsprosjektene i Forsvaret er de årlige budsjettproposisjonene (Prop. 1 S). Denne proposisjonen fyller således ut budsjettproposisjonen.

Investeringsprosjektene som proposisjonen omtaler er alle i samsvar med inneværende langtidsplan for forsvarssektoren (Prop. 14 S (2020–2021)). De økonomiske rammene i denne proposisjonen er alle i 2024-kroner, og valutakurser er pr. 15. desember 2023.

Proposisjonen har følgende innhold:

- Godkjenning av kostnadsramme for tre nye materiellprosjekter: P1171 NASAMS-komponenter med lang ledetid, P5067 Ildledning av luftleverte kapabiliteter og P6380 Kystjegerkommandoen oppgradering.
- Godkjenning av kostnadsramme for to nye eienoms-, bygg- og anleggsprosjekter: Prosjekt Værnes – fullføring av flyttingen av Luftforsvarets skolesenter fra Kjevik til Værnes og Prosjekt Haakonssvern – ubåtrelaterte tiltak – kontinuerlig ubåtkapasitet.

- Godkjenning av endring av kostnadsramme for tre materiellprosjekter: P1083 Oppgradering av Skjoldklassen, P2595 Komplettering av moderne håndvåpen og P5230 Artilleriammunisjon 155 mm.
- Oppfølging av anmodningsvedtak om fremleggelse av en utredning om bruk av ikke-militært ansatte og forhold knyttet til krigens folkerett og ikke-militært personell som legitime militære mål. Regjeringen anser at anmodningsvedtaket med dette er utkvittert.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Nils-Ole Foshaug, Eva Kristin Hansen og Trine Lise Sundnes, fra Høyre, Hårek Elvenes, Ingjerd Schie Schou, Erna Solberg og lederen Ine Eriksen Søreide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, Bengt Fasteraune og Ola Borten Moe, fra Fremskrittspartiet, Sylvi Listhaug og Christian Tybring-Gjedde, fra Sosialistisk Venstreparti, Ingrid Fiskaa, fra Rødt, Bjørnar Moxnes, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Dag-Inge Ulstein, viser til Prop. 59 S (2023–2024) Investeringer i Forsvaret og andre saker. Proposisjonen ber om Stortingets godkjenning til å starte opp fem nye investeringsprosjekter, endre omfanget eller kostnadsrammen på tre investeringsprosjekter, og å informere Stortinget om en sak.

Komiteen viser til prosjekt 1171 NASAMS-komponenter med lang ledetid.

Komiteen viser til behovet for at oppgradering av NASAMS må forseres gitt dagens sikkerhetspolitiske situasjon og at utgifter for militært materiell øker, samt at allerede lange ledetider blir enda lengre. Komiteen merker seg at hensikten med prosjektet er å anskaffe komponenter med lang ledetid som inngår i NASAMS utskyttingsenheter, og på den måten sikre fremtidig tilgang på moderne utskyttingsenheter så hurtig som mulig. En bindende kontrakt så raskt som mulig er viktig for at Forsvarets tilgang på nødvendig militært materiell sikres.

Komiteen merker seg at norsk industri vil få en sentral rolle i prosjektet. Aktuelle komponenter anskaffes direkte fra Kongsberg Defence and Aerospace som eneleverandør av utskyttingsenheter til NASAMS luftvernssystem.

Komiteen merker seg at leveringen planlegges fra 2028 og at prosjektets foreslåtte kostnadsramme er 941 mill. kroner inkludert usikkerhetsavsetning, gjennomføringskostnader og merverdiavgift. Prosjektets styringsramme er 872 mill. kroner inkludert gjennomføringskostnader og merverdiavgift.

Komiteen viser til prosjekt 5067 Ildledning av luftleverte kapabiliteter.

Komiteen merker seg at dagens kapasiteter som benyttes for å utøve flystøttefaget, nærmer seg slutten av sin tekniske og operative levetid og må erstattes. Komiteen viser til at det skal anskaffes et antall materiellsett som vil sikre at Forsvaret kan videreføre og samtidig styrke sin evne til å lede ild fra egne og allierte fly, inkludert raketter og missiler, eller indirekte fra sjø- og landbaserte langtrekkende presisjonsvåpen.

Komiteen merker seg at norsk industri vil få en sentral rolle i prosjektet hva gjelder integrasjon av enkeltkomponenter i systemet, men at utøvelse av oppdrag som gjelder ildstøtte fra fly og sjø- og landbaserte langtrekkende presisjonsvåpen, er strengt og detaljert styrt gjennom NATO-avtaler som Norge har signert, og at dette begrenser antallet aktuelle leverandører og hva slags materiell som kan anskaffes.

Komiteen merker seg at levering planlegges innen 2029 og at prosjektets foreslåtte totale kostnadsramme er 710 mill. kroner inkludert usikkerhetsavsetning, gjennomføringskostnader og merverdiavgift. Prosjektets styringsramme er 632 mill. kroner inkludert merverdiavgift.

Komiteen viser til prosjekt 6380 Kystjegerkommandoen oppgradering, der Stortinget har vedtatt at Kystjegerkommandoen skal videreutvikles med evne til å bygge situasjonsforståelse og levere måldata til langtrekkende våpensystemer, samt bordingskapasitet, for å støtte maritime overflateoperasjoner.

Komiteen merker seg at prosjektet innebærer å anskaffe nødvendig materiell og eiendom, bygg og anlegg slik at Kystjegerkommandoen kan utvikle seg i sam-

svar med Stortingets vedtatte ambisjon, og at prosjektet har gjennomført ekstern kvalitetssikring KS2 i tråd med statens prosjektmodell.

Komiteen merker seg at prosjektets foreslåtte totale kostnadsramme for anskaffelse av materiell og eiendom, bygg og anlegg er 2 520 mill. kroner inkludert usikkerhetsavsetning, gjennomføringskostnader og merverdiavgift. Prosjektets styringsramme er 2 143 mill. kroner inkludert gjennomføringskostnader og merverdiavgift.

Komiteen viser til prosjekt 1083 Oppgradering av Skjold-klassen.

Komiteen merker seg at den samlede oppgraderingen av Skjold-klassen gjennomføres gjennom de to prosjektene 1060 Opprettholde kapasiteten og kapabiliteten til Skjold-klassen og prosjekt 1083 Oppgradering av Skjold-klassen.

Komiteen viser til at det ved godkjenningen av prosjektet var usikkerhet rundt den foreslåtte kostnadsrammen grunnet tidspress for å iverksette tiltak for å støtte norsk industri i møte med koronapandemien, og det ble derfor opplyst at regjeringen ville komme tilbake til Stortinget med eventuelle behov for justeringer på et senere tidspunkt.

Komiteen merker seg at anskaffelsesprosessen har avdekket at rammen kun er tilstrekkelig til en delvis oppgradering på fire av seks fartøy, og for å sikre at de fire fartøyene har tilstrekkelig kampkraft etter oppgradering, er det behov for å øke kostnadsrammen for prosjekt 1083 Oppgradering av Skjold-klassen.

Komiteen merker seg at det etableres opsjoner i kontrakter som inngås, for en eventuell oppgradering av de to siste fartøyene på et senere tidspunkt.

Komiteen registrerer at det ikke er gjennomført ekstern kvalitetssikring av prosjektet, da hoveddelen av prosjektet allerede er under gjennomføring, og at usikkerhet knyttet til en omfangsøkning av den økonomiske rammen er relativt liten.

Komiteen merker seg at regjeringen foreslår å øke kostnadsrammen for prosjekt 1083, Oppgradering av Skjold-klassen, fra til 455 mill. kroner til 837 mill. kroner inkludert merverdiavgift, usikkerhetsavsetning og gjennomføringskostnader, og med den uendrede rammen for prosjekt 1060, Opprettholde kapasiteten og kapabiliteten til Skjold-klassen, øker kostnadsrammen for den samlede oppgraderingen av Skjold-klassen fra 998 mill. kroner til 1 380 mill. kroner.

Komiteen viser til prosjekt 2595 Komplettering av moderne håndvåpen.

Komiteen viser til tidligere inngått kontrakt for leveranser av håndvåpen, der kontrakten inneholder opsjoner for tilleggsanskaffelser med avtalte priser og leveransetider. Komiteen merker seg at det gjenstår anskaffelser av et antall våpen før hele styrkestrukturen har samme bevæpning.

Komiteen merker seg at det nå planlegges å utløse kontraktens opsjon, der kostnadsrammen for prosjektet foreslås økt med 442 mill. kroner til 893 mill. kroner inkludert gjennomføringskostnader og merverdiavgift.

Komiteen viser til prosjekt 5230 Artilleriammunisjon 155 mm, som omfatter anskaffelse av 155 mm artilleriammunisjon med en rekkevidde på minimum 40 km.

Komiteen merker seg at Regjeringen har forsert anskaffelsen av artilleriammunisjon for å bygge opp beholdningene av beredskapsammunisjon og for å gi leverandøren forutsigbarhet for å gjøre ytterligere investeringer i produksjonskapasitet, samt at prosjektet også omfatter gjenanskaffelser av ammunisjon som er donert til Ukraina.

Komiteen merker seg at anskaffelsen gjennomføres direkte fra Nammo, bortsett fra presisjonsbrannrør, som må anskaffes gjennom myndighetskjøp direkte fra amerikanske myndigheter, og at sammen med avrop på en tidligere inngått kontrakt sikrer dette nå leveranser av artillerigranater til Forsvaret i perioden 2024–2028.

Komiteen merker seg at det er planlagt ytterligere kontrakter etter hvert som Nammo får innhentet tilbud på drivladninger og brannrør fra sine underleverandører.

Komiteen noterer seg at som følge av nye donasjoner av ammunisjon til Ukraina foreslås prosjektets styrings- og kostnadsramme økt med 339 mill. kroner til 5 230 mill. kroner inkludert merverdiavgift og gjennomføringskostnader.

Komiteen viser til prosjekt Værnes – fullføring av flyttingen av Luftforsvarets skolesenter fra Kjevik til Værnes.

Komiteen merker seg at Stortinget ble informert i Prop. 1 S (2023–2024) om at Forsvarsdepartementet har bedt Forsvaret om nytt informasjonsgrunnlag for flyttingen av Luftforsvarets tekniske utdanning fra Kjevik til Værnes som følge av endrede forutsetninger for vedtaket.

Komiteen merker seg at endringer i forutsetninger, og endrede krav til forlegning som følge av endrede ansettelsesforhold for elevene, medfører behov for en økning av rammen for å fullføre flyttingen av Luftforsvarets skolesenter fra Kjevik til Værnes, ut over det som opprinnelig ble lagt til grunn.

Komiteen noterer seg at det må etableres kvarter slik at det totale forlegningsbehovet blir dekket, og at skolebygget vil bestå av arealer for teoretisk og virtuell utdanning, praksisarealer for praktisk utdanning på flyskrog samt kontorarbeidsplasser for skolens instruktører.

Komiteen merker seg at prosjektet planlegges ferdigstilt høsten 2026 og at prosjektets foreslåtte kostnadsramme er 940 mill. kroner inkludert innredning, merver-

diavgift, usikkerhetsavsetning og gjennomføringskostnader. Prosjektets styringsramme er 837 mill. kroner inkludert innredning, merverdiavgift og gjennomføringskostnader.

Komiteen viser til prosjekt Haakonssvern – ubåtrelaterte tiltak – kontinuerlig ubåtkapasitet.

Komiteen viser til at det vil være behov for drift og vedlikehold parallelt både for Ula-klassen og 212 CD-klassen i perioden 2028–2034.

Komiteen merker seg at det i prosjektet tilrettelegges bygg og anlegg for trening, opplæring og øving av personell, samt lasting og lossing av ammunisjon, og at det i stor grad legges til grunn at eksisterende arealer på Haakonssvern knyttet til Ula-klassen skal gjenbrukes og bygges om. Det skal kun etableres en mindre andel nybygg for å dekke behovet.

Komiteen noterer seg at den økonomiske rammen i prosjektet «Ubåtrelaterte tiltak – kontinuerlig ubåtkapasitet» er betydelig høyere enn rammen som ble estimert i 2017.

Komiteen merker seg at prosjektets foreslåtte kostnadsramme er 333 mill. kroner inkludert innredning, merverdiavgift, usikkerhetsavsetning og gjennomføringskostnader. Prosjektets styringsramme er 294 mill. kroner inkludert innredning, merverdiavgift og gjennomføringskostnader.

Komiteen viser til oppfølging av anmodningsvedtak. Anmodningsvedtaket ble fattet i forbindelse med behandling av Langtidsplanen for Forsvaret (Prop. 14 S (2020–2021)) Evne til forsvar – vilje til beredskap. Vedtaket ber om at regjeringen innen 2022 skal legge fram en utredning om bruk av ikke-militært ansatte og forhold knyttet til krigens folkerett og ikke-militært personell som legitime militære mål.

Komiteen noterer seg at utredningsarbeidet nå er ferdigstilt.

Komiteen noterer seg at sivilt ansatte som utfører arbeid for Forsvaret, kan deles inn i tre grupper. Det er forsvarssektorens egne sivilt ansatte, sivile i totalforsvaret og sivile kontraktører og leverandører knyttet til privat næringsliv.

Komiteen viser til departementets hovedpunkter i utredningen, som vil gi veiledning for hvordan etatene i forsvarssektoren bør innrette seg for å sikre Norges folkerettslige forpliktelser ved bruk av sivile.

Medlemene i komiteen frå Framstegspartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til forslaget om å investera 940 mill. kroner i skulebygg på Værnes, for at Luftforsvarets tekniske skule kan flyttast frå Kjevik til Værnes. Prosjektet har blitt vesentleg dyrare enn det som vart lagt til grunn då vedtaket om flytting vart gjort. Samtidig er det trøngt om plassen på Værnes. Luftforsvarets spesialistskule vart flytta frå Kjevik til Værnes 1. januar 2024, men fordi det ikkje er til-

strekkelege kvarter der, må elevane framleis bu på hotell. På Kjevik er det godt fungerande bygg og areal for å husa den tekniske utdanninga også i åra som kjem. Fleire av føresetnadene for flyttevedtaket i 2016 har endra seg sidan då.

Desse medlemene understrekar at utdanning av flyteknikarar er avgjerande for å sikra den operative evna til F-35 og anna materiell i Luftforsvaret. Det er allereie ein kritisk mangel på flyteknikarar, og denne vil truleg bli endå større i åra som kjem. Å gjennomføra flyttinga av den tekniske utdanninga no, vil innebera ei svekking av fagmiljøet på det verst tenkelege tidspunktet. Svært få av instruktørane har signalisert at dei kan tenka seg å bli med til Værnes, og å bygga opp kompetansen på nytt ein ny stad vil ta mange år. Desse medlemene meiner derfor at det finst langt betre bruk av 940 millionar kroner, og at investeringa ikkje bør gjennomførast no.

Medlemen i komiteen frå Sosialistisk Venstreparti viser til regjeringa si oppfølging av Vedtak nr. 133 i Innst. 87 S (2020–2021) og utgreiinga om bruk av ikkje-militært tilsette og forhold knytt til krigens folkerett. Som regjeringa gjer greie for, bygger krigens folkerett på prinsippet om at sivile ikkje skal ta del i krigshandlingar. Denne medlemen støttar derfor ikkje opp om det aukande omfanget i bruk av konkurranseutsetjing og strategiske samarbeid som den førre regjeringa la opp til. Denne medlemen merkar seg at regjeringa legg til grunn at involvering av sivile aktørar i krigshandlingar medfører «betydelige juridiske og etiske utfordringer, for både individet og staten».

Som regjeringa gjer greie for, vil det vera oppgåver som går under terskelen for deltaking i krigshandlingar, som til dømes transport av militært utstyr og vedlikehald av materiell som skal settast på lager. Men denne medlemen merkar seg også at regjeringa understrekar at motstandaren ikkje nødvendigvis oppfattar dette skiljet.

Denne medlemen viser til at regjeringa i utgreiinga si skisserer to alternative løysingar: At sivil støtte opphøyrer i det ein væpna konflikt oppstår, eller at personar som utøver stridande funksjonar, vert innlemma som lovleg stridande – altså gjera dei til militære. Sidan regjeringa konkluderer med at det første alternativet vil medføra at Forsvaret mister avgjerande støtte når det treng det aller mest, legg denne medlemen til grunn at den einaste reelle løysinga er å gjera desse personane til militære.

Denne medlemen saknar ei vidare vurdering av kva som er det beste tidspunktet for ei slik innlemming. Er det klokt å venta til ein krigssituasjon oppstår? Og kva skal vurderast som krigshandlingar? Vil eit cyberangrep til dømes falla inn under denne definisjonen?

Denne medlemen meiner at eit føre-var-prinsipp bør gjelda i denne samanhengen.

På dette grunnlaget vert dei følgjande forslaga fremja:

«Stortinget ber regjeringa gjera personar som utøver funksjonar som i krise og krig vil vera stridande funksjonar, til militært personell så snart som råd.»

«Stortinget ber regjeringa sørga for at personell i totalforsvaret og sivile kontraktørar og leverandørar knytt til privat næringsliv får opplæring i krigens folkerett i god tid før det oppstår krigshandlingar.»

«Stortinget ber regjeringa avgrensa bruken av private leverandørar og sørga for at drift og operativt vedlikehald i Forsvaret blir utført av Forsvarets egne tilsette.»

Denne medlemen viser vidare til Prop. 87 S (2023–2024), der det vert gjort greie for at forsvarssektoren i løpet av 2024 skal kartlegga bruken av sivile og kva tiltak som eventuelt må setjast inn for å sikra respekt for folkeretten. Som NTL påpeikar i sitt høyringssvar, kan det sjå ut som at regjeringa på denne måten skuvar ansvaret over til etatane. Denne medlemen vil minna om at det er staten Noreg si plikt å verna sivile mot farane ved krigshandlingar, og at staten bryt folkeretten dersom ein ikkje legg til rette for distinksjon mellom sivile og militære personar og objekt.

Denne medlemen viser vidare til Hurdalsplattforma, der regjeringa slår fast at den vil «gå gjennom Forsvarets samarbeid med private aktørar, med omsyn til blant anna sikkerheit, beredskap, kompetanse og krigens folkerett».

I Prop. 59 S (2023–2024) greier regjeringa berre ut om sistnemnde, og denne medlemen etterlyser ei vidare utgreiing av samarbeidet med private aktørar sett opp mot tryggleik, beredskap og kompetanse.

Denne medlemen meiner grunnbemanningsprinsippet er viktig om ein skal sikra måla om tryggleik, beredskap, kompetanse og respekt for krigens folkerett. Faste oppgåver bør løysast av Forsvarets egne tilsette. Ei reell styrking av den nasjonale forsvarsevna er avhengig av tilstrekkeleg med folk i Forsvaret.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringa gjera personar som utøver funksjonar som i krise og krig vil vera stridande funksjonar, til militært personell så snart som råd.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringa sørga for at personell i totalforsvaret og sivile kontraktørar og leverandørar knytt til privat næringsliv får opplæring i krigens folkerett i god tid før det oppstår krigshandlingar.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringa avgrensa bruken av private leverandørar og sørga for at drift og operativt vedlikehold i Forsvaret blir utført av Forsvarets egne tilsette.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Investeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2024 kan:

1. Starte opp følgende nye investeringsprosjekter:

Prosjekt	Kostnadsramme
P1171 NASAMS-komponenter med lang ledetid	941 mill. kroner
P5067 Ildledning av luftleverte kapabiliteter	710 mill. kroner
P6380 Kystjegerkommandoen oppgradering	2 520 mill. kroner
Værnes – fullføring av flyttingen av Luftforsvarets skolesenter fra Kjevik til Værnes	940 mill. kroner
Haakonssvern – ubåtrelaterte tiltak – kontinuerlig ubåtkapasitet	333 mill. kroner

2. Endre følgende investeringsprosjekter:

Prosjekt	Kostnadsramme
P1083 Oppgradering av Skjold-klassen	837 mill. kroner
P2595 Komplettering av moderne håndvåpen	893 mill. kroner
P5230 Artilleriammunisjon 155 mm	5 230 mill. kroner

II

Forsvarsdepartementet får fullmakt til å justere kostnadsrammene i takt med prisstigningen og som følge av endringer i valutakursene.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 4. juni 2024

Ine Eriksen Søreide

leder

Nils-Ole Foshaug

ordfører

